

ПРОФЕСОР БОРИС ЄВДОКИМОВИЧ ЯКУБЕНКО: ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ

27 травня 2012 року виповнилось 60 років відомому вченому-ботаніку і педагогу, професору, завідувачу кафедри ботаніки Навчально-наукового інституту рослинництва, екології і біотехнологій Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктору біологічних наук Якубенку Борису Євдокимовичу.

Б.Є. Якубенко народився 27 травня 1952 року в мальовничому селі Новоселиця Катеринопільського району Черкаської області в селянській родині. Його батько — Якубенко Євдоким Улянович — закінчив лише сім класів школи, пройшов фронтовими дорогами Вітчизняної Війни, після закінчення якої працював обліковцем тракторної бригади у колгоспі

"Перемога" на Черкащині. Мати Якубенко Фросина Вікторівна теж закінчила сім класів школи, працювала в колгоспі, виросила і виховала трьох синів (Івана, Бориса і Василя) і чотирьох дочок (Ганну, Параску, Валентину і Євдокію). Батьки прагнули дати дітям освіту, зокрема Іван закінчив Дніпропетровський металургійний інститут, а Борис — Українську сільськогосподарську академію (УСГА).

Невтомна щоденна праця була його першим учителем, яка пробудила в нього зацікавленість до багатства краю і різноманіття рослин, на які надзвичайно щедра Черкаська земля. Після закінчення у 1969 р. Новоселицької середньої школи він працював у колгоспі на різних роботах, а потім навчався у Звенигородській обласній автошколі. У 1970 р. Борис Євдокимович поступив до УСГА на факультет агрохімії та ґрунтознавства, який закінчив у 1975 р., здобувши кваліфікацію вченого агронома. Упродовж навчання слухав лекції визначних учених і педагогів, зокрема академіка АН УРСР і ВАСГНІЛ П.А. Власюка, академіка УАН В.Ф. Пересипкіна, професорів С.І. Лебедева, Д.К. Біленка, М.О. Зеленського, П.О. Горшкова, О.А. Стрельцова, М.К. Шикуди, М.Г. Городнього, Я.П. Маковецького та багатьох інших.

З 1975 по 1980 рр. працював головним агрономом колгоспу ім. Леніна в с. Бесідка Ставищанського району Київської області. Безпомилково обраний трудовий шлях, високий інтелектуальний рівень, творчий підхід до справи і

неординарні організаторські здібності дозволили йому протягом 1978–1982 рр. навчатися в аспірантурі при кафедрі агрохімії УСГА під керівництвом відомого вченого, доктора сільськогосподарських наук, професора П.О. Горшкова. У 1982 р. Борис Євдокимович успішно захистив дисертацію "Влияние доз, сроков и способов внесения азотных удобрений на урожай зерна озимой пшеницы и улучшения его качества на типичных черноземах Северной Лесостепи УССР" і отримав науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук зі спеціальності "Агрохімія".

У 1982 р. його призначили асистентом кафедри ботаніки УСГА. З 1987 р. Б.Є. Якубенко почав читати курс лекцій із загальної ботаніки для студентів факультетів агрохімії та ґрунтознавства, зооінженерного і ветеринарного, а дещо пізніше — захисту рослин УСГА.

Вагоме теоретичне та практичне значення мають ґрунтовні флористичні й геоботанічні дослідження щодо відновлення формування природних кормових угідь, виконані під керівництвом і за участю Б.Є. Якубенка, який запропонував сучасну класифікацію лук, степів та боліт Лісостепової зони України на домінантній основі. Значні зусилля було спрямовано також на вивчення біологічних особливостей лікарських рослин та трансформації рослинного покриву за дії антропогенних факторів. З його ім'ям пов'язані чисельні польові експедиції, системні геоботанічні дослідження флори і еталонних рослинних угруповань з метою їхнього використання для відновлення рослинності та оптимізації агроландшафтів у природних екосистемах Лісостепу України. Результати багаторічних досліджень дозволили окреслити загальну тенденцію, провести прогнозування їх змін на перспективу і роз-

робити новітню оригінальну методику оптимізації фітоценозів природних кормових угідь в умовах антропогенезу. Теоретичні основи і науково-практичні рекомендації вченого сприяють збереженню, відновленню і охороні біологічного різноманіття в Лісостеповій зоні України за умов антропогенного навантаження. Водночас ним сформульовано теоретичні засади залужного відтворення рослинності на перелогах, оцінено систематичну, біоморфологічну, екологічну і ценотичну структури флори, розроблено основи формування агрофітоценозів із лікарських та злаково-бобових видів рослин. Результати досліджень з оптимізації рослинності природних кормових угідь впроваджено в господарствах Київської, Черкаської та Тернопільської областей. Важливим науковим здобутком вченого є сформована колекція лікарських, кормових і декоративних рослин (більше 150 видів), яка широко використовується в науково-навчальному процесі.

У 1989–2000 рр. Борис Євдокимович обіймав посаду доцента кафедри ботаніки, а з 1 червня 2000 року і донині очолює кафедру ботаніки ННІ рослинництва, екології і біотехнологій Національного університету біоресурсів і природокористування України (НУБіП України). Протягом 2002–2004 рр. за сумісництвом працював директором Навчально-наукового центру біології рослин і біотехнологій ННІ рослинництва, ґрунтознавства та екології НУБіП України. У 2008 р. на спеціалізованій вченій раді Національного ботанічного саду М.М. Гришка НАН України успішно захистив дисертаційну роботу на тему: "Природні кормові угіддя Лісостепу України: флора, рослинність, динаміка, оптимізація" (науковий консультант - доктор біологічних наук, професор І.М. Григора) і отримав науковий ступінь доктора біологіч-

них наук зі спеціальності "Ботаніка", а у 2011 р. йому присвоєно вчене звання професора кафедри ботаніки.

Професор Б.Є. Якубенко - відомий український ботанік, флорист, геоботанік, еколог, який розробив новітню концепцію оптимізації агроландшафтів з використанням біотичних, екологічних та цинотичних особливостей флори, еталонних моделей синтаксономічної різноманітностей трав'яної рослинності у процесі її відновлення. Він збагатив науку працями першорядного значення - самостійно і у співавторстві опублікував понад 300 праць, поміж них 4 монографії, два підручника "Курс загальної ботаніки" (три видання), "Ботаніка з основами гідроботаніки" (два видання), навчальні посібники "Ботаніка. Практикум" (шість видань), "Польовий практикум з ботаніки" (три видання), "Геоботаніка" (два видання), "Технологія вирощування лікарських рослин та використання у медичній та ветеринарній практиці", "Геоботаніка: тлумачний словник" (два видання), "Збірник тестових питань", "Морфологія рослин" (два видання), "Цитологія рослин", "Систематика двосім'ядольних рослин", "Словник. Ботанічні терміни" тощо. Ним отримано 6 патентів на винаходи і 6 авторських свідоцтв України на сорти рослин.

Головним науковим напрямом діяльності Б.Є. Якубенка на перспективу є розробка біологічних основ покращення, відновлення, раціонального використання і охорони природного рослинного покриву й кормових угідь, геоботанічне картографування на міжнародному рівні, класифікація рослинних угруповань на основі флористичних критеріїв, прогнозування коливань рослинного покриву під дією антропогенних навантажень та глобальних змін клімату на земній кулі.

Б.Є. Якубенко — талановитий організатор науки і педагог, лекції якого відзначаються змістовністю, насичені новітніми досягненнями науки, живим та дотепним викладом матеріалу. Під його керівництвом підготовлено ціле сузір'я висококваліфікованих фахівців нової генерації для потреб України. Ведеться аспірантська підготовка.

Він проводить вагомую науково-організаційну роботу як: член вчених рад НУБіП України, ННІ рослинництва, екології і біотехнологій, Українського інституту з експертизи сортів рослин; голова секції сільськогосподарської ботаніки Українського ботанічного товариства; член робочої групи зі створення галузевого стандарту вищої освіти зі спеціальності "Заповідна справа" для освітньо-кваліфікаційного рівнів спеціаліста й магістра Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України; член методичної ради факультету екології та сталого розвитку; член проблемної ради НДІ рослинництва та сталого природокористування; член редколегії низки наукових журналів і збірок праць; член спеціалізованих вчених рад із захисту докторських (кандидатських) дисертацій Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України та НУБіП України.

За значні досягнення в галузі науки і освіти Бориса Євдокимовича нагороджено бронзовою медаллю ВДНГ СРСР, Почесними грамотами Міністерства аграрної політики і продовольства України, НУБіП України, подякою Державного комітету молоді та спорту України тощо.

Професор Б.Є.Якубенко постійно піклується про актуальність і престижність наукових напрямів з експериментальної ботаніки та їх тісний зв'язок з

нагальними проблемами аграрного сектору України. Ми знаємо його як наполегливого, працелюбного і знаного вченого з притаманними йому постійним прагненням діяльності, невичерпним запасом енергії та творчих задумів. Свої знання і набутий науковий досвід він щедро передає молоді, підтримує її творчу ініціативу. Заслужують на повагу прекрасні людські та професійні якості Бориса Євдокимовича, для якого притаманні такі риси як високий професіоналізм, ерудиція, сприйняття нового, принциповість, вимогливість, доброзичливість, вірність служінню Україні та нау-

ці. Ювіляр закоханий у природу, надзвичайно любить чарівні українські пісні, вишиті рушники та мандри по заповідних місцях України. Нині він сповнений творчих сил і задумів, новаторських ідей та планів.

Сердечно вітаємо Бориса Євдокимовича зі славним ювілеєм, бажаємо йому міцного здоров'я, нескінченної життєвої енергії, довголіття, щастя, здійснення творчих задумів на благо народу рідної України. Нехай зерна праці і таланту надають йому сили, злету, збагачують духовно та зміцнюють фізично на багаті літа.

*Член-кореспондент НАН України
Член-кореспондент НААН України*

*І.П. Григорюк
М.Д. Мельничук*

